

Preek Matteüs 5: 20-26

Broeders, zusters,

Soms staan er van die verzen in de Bijbel waar je het best een beetje benauwd van kunt krijgen. Dat heb je naar mijn idee ook met het eerste vers dat we gelezen hebben. Matt. 5:20.

Als uw gerechtigheid niet overvloediger is dan die van de Schriftgeleerden en de Farizeeën zult u het Koninkrijk der hemelen beslist niet binnen gaan.

Hoe is dat dan met mij? Is mijn gerechtigheid meer dan de gerechtigheid van de Schriftgeleerden en Farizeeën? Die Farizeeën en Schriftgeleerden waren immers de mensen die akelig stipt de wetten van het Oude Testament vervulden. Daar kan ik toch niet aan tippen? Zij hadden in hun overleveringen akelig precies vastgelegd wat God volgens hen bedoelde als Hij zei dat je tien procent moest weggeven van je inkomen. Ze hadden bepaald dat dit niet alleen geldt voor je inkomen, geld en natura, maar ook voor wat er bijvoorbeeld in je groentetuintje groeit. Ook van de soepgroente (dille, komijn) uit je volkstuintje moet nauwkeurig een tiende aan de kant gelegd worden. En bij het sabbatsgebod was nauwkeurig bepaald hoeveel meter je mocht lopen. Geen meter extra liepen ze om maar niet te zullen zondigen tegen Gods geboden.

En nu zegt Jezus dat onze gerechtigheid nog overvloediger moet zijn dan die van de Schriftgeleerden. Betekent dat dan dat we nog wettischer en strenger de geboden van God moeten interpreteren en toepassen dan dat zij dat deden? Is dat wat Jezus graag zou zien gebeuren in ons leven?

Dat lijkt me niet voor de hand liggend. Want Jezus deed dat zelf ook niet. Hij overtrad nooit Gods geboden, maar Hij hield zich lang niet altijd aan de overleveringen van de Farizeeën. Jezus' discipelen plukten aren op sabbat, Jezus genas zieken op sabbat en daarmee haalde hij zich de kritiek van de Joodse leiders op de hals. Als Jezus nu de wet voor zichzelf niet strenger uitlegt dan de Farizeeën dan mogen we aannemen dat Hij nu niet zal bedoelen dat wij dat wel moeten doen. Blijkbaar bedoelt Jezus met 'overvloediger gerechtigheid' iets anders dan een extreem strenge uitleg van de voorschriften uit de Bijbel. Maar wat dan wel?

Jezus zegt van zichzelf dat Hij niet van plan is om de wet of de profeten af te schaffen, maar om deze te vervullen. De wet en de profeten dat is in Jezus' tijd een

omschrijving voor de hele toenmalige Bijbel. Soms wordt daar nog 'de geschriften' bij gezegd. Als Jezus spreekt over de wet, dan bedoeld Hij dus niet de tien woorden van het verbond (10 geboden) maar de eerste vijf Bijbelboeken van Mozes, de Thora. Met de profeten worden alle profetenboeken bedoeld en met de geschriften de overige OT-sche Bijbelboeken. Jezus wil in ieder geval duidelijk gezegd hebben dat de Bijbel zoals men die toen al kende volop van kracht is. Daarvan vervalt geen jota of tittel. De jota (jod) is de kleinste letter van het Hebreeuwse alfabet en de tittel is een klein haakje aan sommige Hebreeuwse letters, zeg maar zoals wij wel accent streepjes kennen. Hiermee geeft Jezus zijn visie op Gods woord weer. Daar mag geen punt of komma van afgehaald worden. Hij neemt Gods woord uiterst serieus. Hij wil niets weten van afschaffing van de Bijbel, maar Hij is wel gekomen om deze te vervullen. Jezus is allereerst de vervulling van al die heen wijzingen naar de Messias die het Oude Testament rijk is. In het Mattheüs Evangelie, het Evangelie dat vooral aan de Joodse lezers is gericht, zien we daarom ook heel vaak het zinnetje staan '*opdat vervuld zou worden dat....*' Blader maar even mee terug en zie bijv. 1:22, 2:17, 4:14. Mattheüs wil daarmee laten zien dat Jezus de vervulling is van de Wet en de profeten.

Maar Jezus is niet alleen de vervulling als persoon, maar ook in Zijn gedrag. Als Jezus zegt dat Hij de wet gaat vervullen, dan wil Hij daarmee zeggen dat Hij in Zijn leven gaat laten zien hoe God de wet en de profeten bedoeld heeft. Jezus wil laten zien dat de toepassing van Gods Woord een laag dieper steekt dan de uiterlijke, wettische toepassingen die de Schriftgeleerden maken. Vandaar dat Jezus in Matt. 9 zegt dat hij barmhartigheid wil en geen offerande (citaat uit Hosea). Het is Hem om ons hart te doen en niet om uiterlijke vroomheid zoals de Joodse leiders in Zijn tijd deden. Hij vergelijkt hen met witgepleisterde graven. Van buiten schoon, van binnen vol doodsbeenderen (Matt.23). De Farizeeën hebben van het leven met God een vroom uiterlijk vertoon gemaakt, en het leven eruit gehaald. Ze leggen de mensen zware lasten op en zoeken ondertussen allerlei uitvluchten om zelf buiten schot te blijven. Als Jezus nu zegt dat Hij wil dat onze gerechtigheid overvloediger moet zijn dan de gerechtigheid van de Farizeeën dan wil Hij dat Zijn volgelingen terug gaan naar de onderliggende principes. De Farizeeën hadden van de wet een stelsel gemaakt met 248 geboden en 365 verboden. Een knap ingewikkeld stelsel, waar je doodmoe van werd. Vandaar ook dat Jezus de vermoeide en opgejaagde gelovigen oproept om bij Hem te komen als je doodmoe en belast bent van de geestelijke druk

die de Farizeeën uitoefenden. God wil ons niet opjagen, Hij wil dat we bij Hem tot rust komen (Matt.11:28) en het goede leven genieten. Jezus wil de wet niet afzwakken, maar de betekenis van de liefdevolle woorden van God voor Zijn volk laten zien. En Gods wetten zijn dan ook niet bedoeld om krampachtig te volbrengen, maar om uit liefde voor Hem te laten zien dat we begrepen hebben hoe Gods hart is. Farizeeën waren druk met de vraag 'wat mag wel en wat mag niet'. En dat kom ik onder gelovigen ook vandaag nog altijd wel tegen. "Dominee, zeg maar wat ik mag doen en ik doe het. Zeg maar wat op zondag mag en wat niet en ik houd me eraan. Zeg maar of ik tienden moet geven van mijn bruto of mijn netto loon en ik zal het doen". Maar Jezus wil nu juist niet dat we zo met de Bijbel omgaan. Jezus heeft ons Gods Woord en de Heilige Geest gegeven. En met de Geest in ons hart en de Bijbel in onze hand mogen we op zoek gaan naar God zelf. Here God, wat wilt U? Here God, wat zou U doen? Hoe doe ik dat, geen tittel of jota af doen van Uw woord, zonder wettisch en krampachtig te worden? Wat willen Uw geboden vandaag zeggen voor mij, in mijn situatie? Welk principe ligt onder dit voorschrift en hoe kan ik dat principe laten zien in mijn leven. Kortom, hoe ben ik beeld van U? Om daar achter te komen moeten we stoppen met de Bijbel als een wetboek vol voorschriften te zien zoals de Farizeeën deden. Het is ingewikkeld, maar je zou op die manier Gods wet kunnen volbrengen. Maar als je zo met je Bijbel omgaat verandert God in een strenge dictator terwijl Hij je Vader wil zijn. De Bijbel is veel meer bedoeld als Gods liefdesbrief, waarmee Hij ons wil laten zien wat in Zijn hart leeft. Ga dat maar ontdekken en pas dat maar toe, en dan zal je het zien, je gerechtigheid is veel overvloediger dan die van de Farizeeën en de Schriftgeleerden, want je laat Gods liefde zien!

En hoe dat in z'n werk gaat werkt Jezus in de Bergrede uit in de volgende verzen.

Hij begint met het gebod 'gij zult niet doodslaan'. De toehoorders van Jezus zullen hoofdzakelijk uit analfabeten hebben bestaan. Vandaar ook dat Jezus niet zegt 'jullie kunnen lezen in de wet' maar 'gij hebt gehoord dat tot de ouden is gezegd'. Jezus' toehoorders moesten het doen met de onderwijzingen van de Schriftgeleerden. Wie die ouden zijn is niet helemaal duidelijk. Waarschijnlijk doelt Jezus op het volk dat de wet ooit ontving, maar je mag het gerust op het hele volk Israël dat tot dan toe heeft geleefd betrekken. Het gebod 'gij zult niet doodslaan' is afkomstig uit de tien woorden van Gods verbond, woorden die God zelf op de stenen tafelen heeft

geschreven. Woorden die het zojuist bevrijde slavenvolk moest leren hoe het bevrijde leven in het beloofde land er uit moest gaan zien.

Wie iemand het leven ontnam zou in Israël voor de rechter moeten verschijnen en door de rechter ter dood veroordeeld worden. Zo was 'oog om oog en tand om tand' een eerlijke manier om recht te doen en ook om het kwaad te beteugelen. Maar die goede en eerlijke wet van Israël was in Jezus' tijd verworpen tot een eigenmachtig wraak nemen, maar zo had God het in de basis niet bedoeld, het was bedoeld voor de rechtspraak. Wie iemand doodt, wordt zelf gedood. Niet minder, het koste zijn leven, maar ook niet meer, zijn vrouw en kinderen mochten in leven blijven. Minder straffen is onrecht, meer straffen is ook onrecht.

Zo had God het leven geregeld in Israël. Het kwaad moest ingedamd worden.

Maar Jezus laat nu zien dat het in Zijn Koninkrijk er anders aan toegaat. Hij wil laten zien dat de zonde van doodslag het uiterste gevolg is van iets dat in je hart begint.

Wie ten onrechte boos is – je kunt ook terecht boos zijn! - op zijn broeder of zuster, of wie Raka – NBG: Leeghoofd – zegt is al strafbaar. En als we zo naar dit gebod kijken dan weten we best dat we geen van allen ontkomen. Ik hoef er alleen maar aan te denken hoe makkelijk ik in het verkeer andere weggebruikers uitmaak voor van alles en nog wat. Of ben ik de enige die wel eens sukkel zegt tegen de automobilist voor je?

Je kunt dit gebod dus niet afvinken als volbracht omdat jij nooit iemand hebt vermoord. Zelfs bij dit gebod gaan we niet vrijuit. Je kunt niet zeggen dat het gebod 'gij zult niet doden' niet op jou van toepassing is, zolang je nog iemand haat, minacht of uitscheldt. Als Jezus straks de tien woorden samenvat door te zeggen dat we onze naaste moeten liefhebben als onszelf, dan beseffen we dat liefhebben veel verder gaat dan alleen maar niet doden, of niet haten. Liefhebben is wat Jezus deed. Hij zei niet: doe geen mens kwaad, maar Hij zei: doe ieder mens goed! Dat gaat veel en veel verder!

Hij koos ervoor om zichzelf te geven voor het welzijn van de ander. Hij koos voor opoffering. Dat is zijn stijl en dat gaat in alles in tegen onszelf. De mens van na de zondeval zoekt niet het welzijn van de ander, maar het welzijn van zichzelf. Van nature is de mens een egoïst. Dat is onze afkomst en daar kunnen we ook als gelovig mens nog knap last van hebben. Daar kan alleen maar verandering in komen als God zelf ons van binnenuit verandert. Als God zelf in ons woont en werkt door z'n Geest. Als Hij het beeld van Christus in ons uitwerkt.

Jezus werkt het voorbeeld van doodslag nog verder uit met een voorbeeld. Stel nu dat je naar de tempel gaat om te offeren. Offeren doe je om zelf vergeving te ontvangen. Maar onderweg naar de tempel beseft je dat iemand iets tegen jou heeft omdat jij hem of haar iets hebt aangedaan. Bind dan je schaap of geit maar even aan de boom, laat dat offeren maar even zitten en ga het eerst goed maken met je broeder of zuster. En kom pas daarna offeren voor eigen vergeving. Dat is het principe dat we ook in het 'Onze Vader' tegenkomen. Wij menen dat we in het Onze Vader bidden om vergeving als we 'vergeef ons onze schulden' zeggen. Maar dat is niet zo. Er staat geen punt achter maar een komma. Vergeef ons zoals wij onze schuldenaren vergeven. Je bidt of God jou wil behandelen zoals jij je naaste behandelt. God kan iemand niet vergeven die weigert z'n naaste te vergeven. En daarom moet iemand die wil offeren om vergeving te ontvangen zelf ernaar streven met z'n broeder en zuster in het reine te leven.

Wij passen dit nog wel eens toe op de viering van het Avondmaal. We gaan straks weer beloven dat we ernaar streven met onze naaste in een goede verstandhouding te leven. Een toepassing van dit Bijbelgedeelte op het Avondmaal ziet er dan als volgt uit: Stel je voor je zit straks Avondmaal te vieren. Je hebt misschien het brood al genomen. En ineens beseft je dat er door jouw schuld een broeder of zuster is met wie je nog iets goed te maken hebt. Laat dan de drinkbeker maar even staan en ga eerst naar die broeder of zuster en maak het goed. Ik denk dat het heel legitiem is om dit gedeelte zo uit te leggen. Maar wat mij betreft mogen we het nog wel scherper stellen. Want om de één of andere reden vinden we Avondmaalvieren zwaarder wegen dan gewoon naar de kerk gaan. We denken dat we ons eerder een oordeel eten dan een oordeel horen. Maar dat is niet zo. Naar mijn overtuiging kun je niet eens persoonlijk bidden om vergeving als je niet eerst naar verzoening streeft, laat staan naar de kerk komen of avondmaal vieren. Dan zou dit toegepast op ons leven betekenen dat we in de kerk kunnen zitten in een gewone dienst – als die tenminste bestaan, gewone diensten – en als we na het openingslied ineens beseffen dat er nog iets recht te zetten is, omdat jij iemand niet goed behandeld hebt, ga dan de kerk maar uit en ga het rechtzetten. Of het zou zelfs kunnen betekenen, als je thuis zit en je stille tijd houdt, je leest je Bijbel, je bidt, en ineens realiseer je jezelf dat er iets scheef zit tussen jou en je medemens, door wat jij gezegd of gedaan hebt. Stop dan maar met bidden en ga naar hem toe. Het is niet zo dat onze vrome bezigheden onze zonden teniet doen. God wil barmhartigheid, geen offerande. Je offeren heeft

geen betekenis, als je je niet verzoent met je broeder. Je Avondmaal vieren heeft geen betekenis als je je niet verzoent met je broeder. Je kerkgang heeft geen betekenis als je je niet verzoent met je broeder. Je stille tijd heeft geen betekenis als je je niet verzoent met je broeder.

Vandaar dat Jezus oproept om je zo snel mogelijk welwillend op te stellen tegenover je tegenpartij. Want als je tegenpartij je één keer voor de rechter heeft gesleept ben je te laat. Dan zul je je straf niet meer ontlopen. Hier laat Jezus' zien wat de gevolgen zijn van een onvergeeflijke houding tegenover je medemens. Hoe kun je ooit zelf vergeving ontvangen als jezelf weigert vergeving te schenken. Hoe kun je welwillendheid van Jezus verwachten als die houding bij jezelf ver te zoeken is. Wie weigert te vergeven heeft nog niet zelf in de spiegel gekeken.

Al zou 'gij zult niet doden' het enige gebod zijn dat we overtreden kunnen, dan al hadden we geen poot om op te staan. We staan met lege handen. We hebben vergeving en vernieuwing nodig. We hebben genade nodig. Goddank is daar door onze Here Jezus Christus in voorzien.

We eren God niet door een afkeer van onszelf te hebben vanwege ons zondige hart. Dat staat nergens in de Bijbel, dat we onszelf moeten haten. Wel dat we de zonde moeten haten. We eren God niet door onszelf klein te maken, maar we maken Hem groot door genadig en vergevend te zijn naar anderen, omdat we het zelf ook van Gods genade en vergeving moeten hebben.

Die welwillendheid van de Here Jezus, die vergevingsgezindheid van de Here Jezus, mogen we vieren aan het Avondmaal. Wat is Hij genadig voor ons. Maar als dat nu werkelijk tot je doorgedrongen is, hè, wees dan ook welwillend naar je broeder of zuster naast je in de kerkbank. Hij of zij leeft net als jij van genade en vergeving. Jij hebt die vergeving keihard nodig en hij of zij ook. Zullen we vanuit dat besef met dankbaarheid het brood en de beker aannemen. Wat een genade dat ik vergeving ontvangen mag, samen met m'n broeders en zusters. Niemand heeft een streepje voor, niemand heeft een streepje achter. Lieve broeders en zusters, ik wens u toe dat deze viering ons daar heel diep van mag doordringen. Een gezegende viering gewenst. AMEN

Mei 2018
G.P. Hartkamp
Wapenveld